

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน¹ สมาชิกแต่ละคนในสังคมจึงได้รับการอบรมให้รู้จักวัฒนธรรมตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เริ่มจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ จากครู-อาจารย์ จากการสังเกตหรือทำตามเพื่อน และเมื่อเข้าสู่สังคมก็จะเรียนรู้แบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ จากสมาชิกอื่น ๆ²

ไทยเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรืองและมีวัฒนธรรมประจำชาติเป็นของตนเองมาช้านาน จากการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย พบว่า นับจากสมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ไทยมีวัฒนธรรมที่มีรากฐานที่มั่นคง และมีระดับสูงกว่าสมัยอื่น ๆ แม้ว่าสุโขทัยจะเสื่อมอำนาจลง วัฒนธรรมไทยก็ยังคงได้รับการทำนุบำรุงรักษา และสืบทอดอย่างมั่นคงสืบต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมไทยมีที่มาจากคนไทยเราสร้างสรรค์ขึ้นเองเป็นมรดกตกทอดสืบกันมา และจากการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติต่างสังคมมาปรับใช้ หรือนำมาใช้ทั้งหมด และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมไทยโดยลำดับมา³

ศูนย์วิจัยไทยศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติและแนวทางการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2529), หน้า 4.

²ชิรวัดน์ นิจนตร, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 102.

³ณรงค์ เส็งประชา, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2531), หน้า 35.

ปัจจุบันนี้สภาพสังคมไทยกำลังอยู่ในระยะของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีสาเหตุมาจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจากพื้นฐานเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม การรับเอาความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การขยายตัวทางการศึกษา และการพัฒนาการเมืองการปกครอง ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ประกอบกับการที่ระบบข่าวสารและการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มาก กระแสวัฒนธรรมต่าง ๆ จึงไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทยเป็นผลให้มีการรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของความต้องการที่จะทันสมัยและก้าวหน้าอย่างขาดการเลือกสรรให้สอดคล้องกับรากฐานเดิมของวัฒนธรรมไทย⁴

แต่เนื่องจากวัฒนธรรมไทยมีความสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งแสดงถึงศักดิ์ศรีเกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย และเป็นปัจจัยให้คนในชาติได้ประพฤติในทางที่ตรง มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและประเทศชาติ⁵ จึงสมควรที่คนไทยจะต้องช่วยกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย และได้มีนโยบายในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยมาตลอด ดังเช่น การประกาศใช้นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2524 การประกาศส่งเสริมค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ พ.ศ. 2525 ประกาศเรื่องแนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. 2529 เป็นต้น ตลอดจนการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานแกนกลางของรัฐในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติและหน่วยราชการอื่น ๆ ช่วยประสานความร่วมมือในการพัฒนาวัฒนธรรมให้เข้าสู่ประชาชนเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างจริงจังและกว้างขวางเป็นพิเศษ ตามนัย

⁴สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กรอบและทิศทางแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2535 - 2539) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2533), หน้า 3.

⁵สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติและแนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทย พุทธศักราช 2529, หน้า 1.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ระบุไว้ว่า "รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมแห่งชาติ"⁶ ในขณะที่เดียวกันก็ได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติอีกทางหนึ่ง ดังปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ในหมวดที่ 6 ข้อ 50 ว่า "รัฐจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งสถานที่ และวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์"⁷ และในหมวดเดียวกัน ข้อ 53 ซึ่งเน้นว่า "รัฐพึงสนับสนุนกิจกรรมเยาวชนและจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีบุคลิกภาพที่ดี มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นร่วมกันรักษาและปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์"⁸

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดและพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศ จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อันมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติไว้ดังต่อไปนี้⁹

1. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติทุกสาขา
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ส่งเสริมรักษา บูรณะ ซ่อมแซม ป้องกัน มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ
3. ส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของชาติให้กว้างขวางทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
4. ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในสาขาต่าง ๆ ของประชาชนในส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดมีรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสืบไป

⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2520), หน้า 15.

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2529), หน้า 12-13.

5. ให้มีการติดตามประเมินผล และประสานงานของหน่วยงานรับผิดชอบทางศิลปวัฒนธรรมทั้งภาครัฐและเอกชน

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนเป็นสถาบันที่ได้รับการคาดหวังและศรัทธาจากสังคมในการให้การศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เยาวชนในวัยเรียน เนื่องจากการคาดหวังดังกล่าว โรงเรียนจึงมีหน้าที่หลายประการ ขาลแดนไทน์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนในสังคมไว้ดังนี้¹⁰

1. กระบวนการสังคมประกิต คือ การเรียนรู้เพื่อเป็นสมาชิกที่มีประโยชน์ของสังคมและการถ่ายทอดวัฒนธรรม
2. การเลือก การฝึก และการจัดตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลในสังคม
3. การเปลี่ยนแปลงและการนำวิธีการใหม่ ๆ เข้ามา
4. การพัฒนาบุคคลและสังคม

เบรมเบค กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่ 4 ประการ คือ¹¹

1. การให้การศึกษาในกระบวนการสังคมประกิต
2. การถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม
3. การเตรียมรูปแบบผู้ใหญ่สำหรับเด็ก
4. การคัดเลือกนักเรียนบนพื้นฐานของความสำเร็จ

¹⁰Jeanne H. Ballantine, The Sociology of Education: A Systematic Analysis, (Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1983), pp.5-7.

¹¹Cole S. Brembeck, Social Foundations of Education: Environmental Influences in Teaching and Learning, (New York: John Wiley and Sons, Inc., 1971), p.278.

นอกจากนี้ วิทยุ สารร ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของสถานศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมไว้ว่า "การอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นงานหลักของการศึกษา"¹² กล่าวได้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม โดยการพิจารณาถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นส่วนรวมของชาติและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ทั้งนี้ก็เพื่อความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงถาวรของชาติและของชุมชนนั้น ๆ

เนื่องจากบทบาทที่สำคัญของโรงเรียนที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดบทบาทของสถานศึกษาต่อการส่งเสริมทำนุบำรุงวัฒนธรรมไว้ในนโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในข้อ 2 ที่ว่า¹³

2) ให้สถานศึกษามีบทบาทในการช่วยพัฒนาชุมชน และทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการวิชาการ ทางด้านอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม นันทนาการและข่าวสารแก่ชุมชน

การให้การศึกษาและปลูกฝังวัฒนธรรม นอกจากจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติแล้ว ยังจะนำมาซึ่งการทำนุบำรุงรักษา และอนุรักษ์ไว้เพื่อสืบทอดแก่อนุชนรุ่นหลัง วัฒนธรรมของชาติใด ๆ ก็ตาม หากไม่ได้อนุรักษ์และส่งเสริมไว้อย่างต่อเนื่องแล้ว อาจสูญสิ้นไปได้ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า "วัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นของชาติใด สังคมใด แม้มิได้มีการอนุรักษ์และสืบทอดต่อกันไว้ทุกรุ่นอายุคนแล้ว วัฒนธรรมนั้นก็มิอาจดำรงอยู่ได้"¹⁴

¹² วิทยุ สารร, "อภิปรายนอกสภา, "เดลินิวส์" (10 กรกฎาคม 2523): 3.

¹³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) (กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2529) หน้า 28.

¹⁴ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, การศึกษาและการเสริมสร้างวัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2523), หน้า 1.

นอกจากนี้ จิราพร ธวัชวิเชียร ได้เสนอว่า ควรมีการอบรม ฝึกฝน สั่งสอนใน ด้านความรู้และแนวทางปฏิบัติตนตามแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดั่งงามในโรงเรียน ทั้งนี้ด้วยเหตุผล ที่ว่า¹⁵

1. เป็นระยะที่ต้องเรียนรู้และซึมซับประสบการณ์ทุกอย่างเท่าที่จะทำได้เพื่อการยังชีพ
2. เป็นระยะที่มีความพร้อมที่จะรับประสบการณ์มากที่สุด โดยปราศจากการต่อต้านใด ๆ
3. ประสบการณ์ที่ฝังไว้ในวัยเรียน ทำให้เด็กสามารถออกไปดำรงชีวิตและปฏิบัติตัวตามวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง

ด้วยความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อการอนุรักษ์และส่ง เสริมวัฒนธรรมไทย กระทรวงศึกษาธิการซึ่งรับผิดชอบในด้านการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของ ชาติโดยตรง จึงได้บรรจุเนื้อหาด้านวัฒนธรรมไทยไว้ในหลักสูตรการศึกษา ทั้งในระดับมัธยม ศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีจุดเน้นให้สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาใช้ปฏิบัติ ให้เกิดผลทางด้านวัฒนธรรมและเกิดคุณธรรมต่อนักเรียนดังระบุไว้ในข้อ 1 และข้อ 4 ดังนี้¹⁶

1. มุ่งเน้นคุณธรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญู ความ รับผิดชอบ การพึ่งตนเองและความมีวินัย โดยจัดให้มีกิจกรรม จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะชีวิตความเป็นอยู่ภายในโรงเรียน ให้เอื้อต่อการเสริมสร้าง คุณธรรมดังกล่าว

4. มุ่งส่งเสริมการดนตรี กีฬา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ทั้งในด้านความ เข้าใจในแนวคิด กิจกรรมและการเสริมสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประสานกลม กสินเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

¹⁵จิราพร ธวัชวิเชียร, "การศึกษากับกระบวนการทางสังคม," วารสารวิจัยทางการศึกษา 13 (เมษายน 2521): 38.

¹⁶โกวิท วรพิพัฒน์, "ประกาศกรมสามัญศึกษา เรื่อง ทิศทางในการจัดการศึกษา ของกรมสามัญศึกษา" บันทึกกรมสามัญศึกษา 2533 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2532), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน โรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีแนวทางและวิธีการที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ผลสมบูรณ์ ชีรวัดน์ นิจนตร ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติไว้ดังต่อไปนี้¹⁷

1. การสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ภาษา หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม ฯลฯ ไม่ควรสอนแต่ทฤษฎีอย่างเดียว ควรเน้นการปฏิบัติจริงด้วย
2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งชมรมวัฒนธรรม การนำนักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อชมศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่าง ๆ
3. ควรสอดแทรกวัฒนธรรม (โดยเฉพาะจริยธรรม) ไว้ในการเรียนการสอนของทุกวิชา โดยการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เข้าช่วย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างหรือมีประสบการณ์ตรง
4. ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง และเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ผู้เรียน
5. ร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น จัดงานประเพณีต่าง ๆ การอนุรักษ์และซ่อมแซมโบราณสถาน
6. ศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบแก่นแท้ของวัฒนธรรม ทั้งในแง่ที่มา ความหมายคุณค่า หรือประโยชน์ แล้วเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอันนำไปสู่ความภูมิใจ และความเชื่อมั่นที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติไม่น้อยไปกว่าสถาบันอื่น ๆ ในสังคม ทั้งยังเป็นสถาบันที่มีภาระหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาเยาวชนในระยะวัยรุ่น ซึ่งมีลักษณะอ่อนไหว มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเจตคติและค่านิยมได้มาก และเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต นอกจากนี้ การปลูกฝังถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำหรับคนในวัยนี้ ยังเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของชาติไปสู่สมาชิกอีกรุ่นหนึ่งของสังคม อันจะเป็นแนวทางช่วยส่งเสริมและยกระดับ

¹⁷ชีรวัดน์ นิจนตร, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, หน้า 103-104.

กำลังคนวัยนี้ให้เป็นพลเมืองดี มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ในระดับภูมิภาคที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรม อันเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก สมควรต้องเน้นความสำคัญของการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาควบคู่ไปกับการแสวงหาความรู้อันเป็นความสามารถพื้นฐานของพลเมืองดีของเยาวชนเป็นพิเศษ

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เพื่อให้เป็นแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคตของประเทศ โดยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาไว้ดังนี้^{๑๐}

- (1) มาบตาพุด จะเป็นเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่ของประเทศ โดยเป็นแหล่งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยมีก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบที่สำคัญ
- (2) แหลมฉบัง จะเป็นเมืองท่าสมัยใหม่ของประเทศ รวมทั้งจะพัฒนาเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเบา และอุตสาหกรรมส่งออก
- (3) จังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา จะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรในแถบตะวันออก โดยเฉพาะเมืองระยองจะเป็นศูนย์บริการและฐานการศึกษาและวิจัยในด้านเทคโนโลยี
- (4) ลัดหลิม จะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนถ่ายสินค้า ต่อเรือและซ่อมเรือ
- (5) พัทยา จะเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่ไปกับศูนย์พาณิชย์และธุรกิจการค้า
- (6) เมืองชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคที่ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นทั้งในเชิงธุรกิจการค้า การเงินและการบริการ ตลอดจนการบริหารงานภาครัฐบาล

^{๑๐}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างด้านเศรษฐกิจ-สังคม และการศึกษาของชุมชนบริเวณแหล่งอุตสาหกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 5 ต.หนองขาม อ.ศรีราชา จ. ชลบุรี (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533), หน้า 1.

การพัฒนาอุตสาหกรรม และเทคโนโลยีในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนมีการพัฒนาการศึกษาในบริเวณนั้น ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชากรในพื้นที่ และประชากรที่คาดว่าจะอพยพเข้าไปอยู่ในใหม่สรุปได้ดังนี้¹⁹

ผลกระทบทางด้านสังคม-เศรษฐกิจ: โครงสร้างเศรษฐกิจจะค่อย ๆ เปลี่ยนจากเกษตรกรรมมาเน้นอุตสาหกรรมมากขึ้น นอกจากภาคอุตสาหกรรมจะมีบทบาทมากขึ้นแล้ว องค์ประกอบของภาคอุตสาหกรรมก็เปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ อุตสาหกรรมอื่น ๆ จะมีความสำคัญมากขึ้น นอกเหนือจากอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตรซึ่งเป็นประเภทของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในพื้นที่ โดยที่จังหวัดชลบุรีจะเกิดอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor - Intensive Industries) หรืออุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรเป็นฐาน (Resource - Based Industries) ส่วนประชาชนในเขตพื้นที่ 3 จังหวัด จะสูงขึ้นทั้งที่เพิ่มตามปกติและการย้ายถิ่นของแรงงานการย้ายถิ่นที่จะเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนามีลักษณะไม่เหมือนกันทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมบริการและการค้ามากขึ้น คาดว่าจะมีผลทำให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงขึ้น แต่จะมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งในระดับระหว่างภูมิภาคและในระดับระหว่างชุมชนของจังหวัด

ผลกระทบด้านสังคม-วัฒนธรรม ผลกระทบที่โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมจะมีต่อสภาพสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่คือ การเกิดชุมชนเมืองและคุณภาพของประชากรในชุมชนเมือง ซึ่งจะ โยงไปถึงรูปแบบการปกครองท้องถิ่น โอกาสที่ประชาชนต้องการปกครองตนเองและร่วมกันพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยจะมีมากขึ้น เพราะประชาชนในเมืองเป็นผู้มีการศึกษาประชาชนกลุ่มนี้จะมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบทันสมัย จะมีการนำวัฒนธรรมด้านวัตถุและแบบแผนชีวิตใหม่ ๆ เข้ามาเกิดการแพร่กระจายของวัฒนธรรมสมัยใหม่ พร้อมกันนั้นประชาชนเหล่านี้จะยอมรับทัศนคติ และค่านิยมสมัยใหม่ในการทำงาน เช่น การเน้นความสำเร็จ ความเป็นตัวของตัวเองและความมี

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-10.

วินัย ซึ่งเป็นค่านิยมที่ส่งเสริมการทำงาน นอกจากเกิดค่านิยมใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งเป็นค่านิยมสมัยใหม่ในการทำงานของคนบางกลุ่มแล้ว ในภาพรวมความเชื่อและค่านิยมใหม่เป็นไปอย่างฉาบฉวย เมื่อประกอบกับการถูกคุกคามของวัฒนธรรมดั้งเดิม ชุมชนในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะขาดเสถียรภาพทางจิตใจ คุณภาพจิตใจลดลง ระบบเครือญาติในชุมชนหมดไปรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะเปลี่ยนเป็นแบบทศนิยม คือ ห่างเหินต่อกันและเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผลมากกว่าเชิงอารมณ์ความรู้สึก

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาททางด้านเศรษฐกิจที่แต่เดิมเคยพึ่งพาผลิตผลทางการเกษตรเป็นหลัก มาเป็นการแสวงหาโอกาสทางด้านอุตสาหกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่เป้าหมายและที่อื่น ๆ ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้น กิจกรรมเหล่านี้ถูกกำหนดโดยปริยายให้อยู่ในบริเวณเขตเมืองด้วยเหตุผลของความพร้อมในปัจจุบันพื้นฐานหลายประการ อัตราการพัฒนาให้ทันสมัยที่ไม่เท่าเทียมกันในเขตเมืองและเขตชนบทในภูมิภาคนี้ทำให้ระบบสังคมในเขตทั้งสองมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ประชากรในเขตเมืองจะบริโภครูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมอุตสาหกรรม ในขณะที่ประชากรในเขตชนบทส่วนใหญ่ยังคงดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้วัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบบแผนแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลในเขตเมือง และเขตชนบทแตกต่างกันไปด้วย โรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอด และสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะแก่เยาวชนในโรงเรียน อาจได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้ละเลยการปฏิบัติการกิจการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และความเป็นเมืองกับชนบทอาจมีส่วนต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท เฉพาะในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนเดียวกัน เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางกำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติแก่โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมแก่เยาวชนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก รวมทั้งจะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนเดียวกัน เฉพาะในปีการศึกษา 2534
2. การเก็บข้อมูลในการวิจัย ทำในภาคปลาย ปีการศึกษา 2534 ระหว่างเดือนเมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535
3. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จะศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 ได้กรอบจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยของ ลักษณ์ อินทะจักร²⁰ และ นิมลพรรณ กลัดสุวรรณ²¹ โดยจะศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้
 - 3.1 ด้านนโยบายและการวางแผน
 - 3.2 ด้านวัตถุประสงค์

²⁰ลักษณ์ อินทะจักร, "การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครูและนักเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 1

²¹นิมลพรรณ กลัดสุวรรณ, "การส่งเสริมวัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ที่ตั้งอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 6.

3.3 ด้านวิธีดำเนินงาน

3.3.1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

3.3.2 การส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

4. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ของโรงเรียนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 จะศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

4.1 ด้านนโยบาย และการวางแผน

4.2 ด้านวัตถุประสงค์

4.3 ด้านวิธีดำเนินการ

4.3.1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

4.3.2 การส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

4.4 ผลกระทบของการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ต่อการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

4.5 ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ทั้ง 3 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา จำนวน 64 โรงเรียน²² แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง จำนวน 39 โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท จำนวน 25 โรงเรียน

²²กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, "รายชื่อโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12," ทำเนียบโรงเรียน ปีการศึกษา 2532 (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน, 2533), ไม่มีเลขหน้า

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และใช้เกณฑ์ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25²³ ได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 16 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง 9 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท 7 โรงเรียน โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อศึกษาการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมทั้งสิ้น 126 คน แบ่งเป็น

- ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 16 คน

- ครู ได้แก่ ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน หรือครูที่ผู้บริหารมอบหมายให้เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 110 คน (ดังมีรายนามในภาคผนวก ก)

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมทั้งสิ้น 378 คน แบ่งเป็น

- ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ทุกฝ่าย รวมทั้งหมด 61 คน

- ครู ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง และเขตชนบทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 16 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 317 คน²⁴ แบ่งเป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง 220 คน และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ ประคอง กรรณสูต, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข), (ปฐมธานี : บริษัทศูนย์หนังสือ ดร. ศรีสง่า, 2528), หน้า 8

²⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, จำนวนห้องเรียน นักเรียน ครู และภารโรง ในสังกัดกองการมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2532 (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน, 2533), หน้า 185-195.

ชนบท 97 คน ซึ่งผู้วิจัยสุ่มได้ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 25²⁵ สุ่มเทียบเป็นสัดส่วนกับจำนวนครูทั้งหมดของแต่ละโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน ได้แก่

2.1.1 แบบสำรวจข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน แบ่งเป็น 6 ประเด็นใหญ่ คือ ด้านอายุและประเภทของโรงเรียน ด้านที่ตั้งและบริเวณโรงเรียน ด้านจำนวนนักเรียนและครู ด้านการจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียน ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครู และด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยภายในโรงเรียน หรือครูที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านนโยบายและการวางแผน ด้านวัตถุประสงค์และด้านวิธีดำเนินการ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน ได้แก่

2.2.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ สำหรับสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ และแบบปลายเปิด

²⁵ ประคอง กรรณสูต, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, หน้า 8.

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในพื้นที่บริเวณชายฝั่ง ทะเลตะวันออก ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านนโยบายและการวางแผน ด้านวัตถุประสงค์ และด้านวิธีดำเนินการ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบ ของการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการศึกษาและรวบรวม ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อจากนั้นได้นำเครื่องมือทั้งหมด ที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องและความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) สำหรับแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต เมือง และเขตชนบท ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เขตละ 1 โรงเรียน จำนวน 40 คน เพื่อหา ความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงอธิบดี- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่และครูของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป และแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าความถี่และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลด้านนโยบายและการวางแผน ด้านวัตถุประสงค์ และด้านวิธีดำเนินการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยการหาค่าความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test) ส่วนข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย นำมาสรุปแจกแจงความถี่และนำเสนอในรูปคำบรรยาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่า คำตอบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นคำตอบที่ตรงตามสภาพความเป็นจริง และเป็นคำตอบที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษา รวบรวมและศึกษาวิจัย เพื่อพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมไทย ให้คงอยู่เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทย หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอด เผยแพร่ และสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยให้เจริญแพร่หลายไปสู่บุคคลอื่น

วัฒนธรรมไทย หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม²⁶ อันเป็นมรดกของสังคม และเป็นแนวทางวิถีชีวิตของคนไทย²⁷ ทั้งในส่วนรวมของชาติและของท้องถิ่น ใน

²⁶ แปลก สันธิรักษ์, ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 41.

²⁷ สุนัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 119.

พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก แบ่งเป็น 5 สาขา²⁸ คือ สาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลป
สาขาคหกรรมศิลป์ สาขาการช่างฝีมือ และสาขากีฬาและนันทนาการ

เขตเมือง หมายถึง พื้นที่ในเขตการปกครองของเทศบาล และ/หรือ สุขาภิบาล²⁹

เขตชนบท หมายถึง พื้นที่นอกเขตการปกครองของเทศบาล และ/หรือ สุขาภิบาล

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีการสอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
และ/หรือ มัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา

พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หมายถึง จังหวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกของ
ประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ในโครงการพัฒนา
ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อให้เป็นศูนย์กลางความเจริญ และแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลัก
ของประเทศในอนาคต³⁰

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ทำหน้าที่บริหาร ควบคุมดูแลการดำเนินงานของโรงเรียน
มัธยมศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่
ฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายธุรการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือ
ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายบริการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกิจการนักเรียน

ครู หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา
กรมสามัญศึกษา ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และ
ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน หรือผู้ที่ผู้บริหารมอบหมายให้เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการ
อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน

²⁸ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, แผนนโยบายวัฒนธรรม

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2525), หน้า 4.

²⁹ "พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457" อ้างใน รัชนิกร เศรษฐโชติ,
สังคมวิทยาชนบท (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2528), หน้า 103.

³⁰ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ,
แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2524), หน้า 132.

ผู้บริหารในเขตเมือง หมายถึง ผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง
 ผู้บริหารในเขตชนบท หมายถึง ผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท
 ครูในเขตเมือง หมายถึง ครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง
 ครูในเขตชนบท หมายถึงครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบบทบาทในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง และเขตชนบท ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ อันจะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
2. เป็นแนวทางของโรงเรียนมัธยมศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยแก่เยาวชน ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับนโยบายด้านวัฒนธรรมของรัฐยิ่งขึ้น
3. เป็นประโยชน์ และแนวทางในการศึกษาวิจัยของผู้ที่สนใจต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย